

lend. Nicolaas Beets heeft op de richting die de jonge Gunning in zijn denken en positiekeuze insloeg een zeer wezenlijke invloed gehad. Hun kennismaking viel in oktober 1854 (168-171) en bevestigde Gunning in zijn afwijzing van de juridisch-confessionele acties tegen de Groningse theologen – al was zijn afkeer van juist de Groningse school ook heftig. J.H. Gunning J.H. zn treedt geheel anders naar voren: als de man die op een beslissend moment is opgetreden als behoeder en verbreider van het gedachtegoed van zijn vader, toen de door deze zelf aangewezen biograaf, Chr. Hunningher, gefaald had (11v). De serie '*Prof. Dr. J.H. Gunning. Leven en Werken*, drie delen tussen 1922 en 1926 in zes banden verschenen' (14), is vrucht van zijn initiatief en tevens min of meer gestempeld door zijn eigenwijsheid. In elk geval heeft hij enthousiaste medewerkers weten te verzamelen voor het tot stand brengen van deze onmisbare publicatie van excerpten en fragmenten uit de werken van zijn vader. Ook menige sindsdien verloren gegane brief is afgedrukt – waaronder aan Johan zelf (255, nr. 44). De Lange zegt het niet met zoveel woorden, maar laat duidelijk doorschemeren dat deze zoon en zijn medewerkers wel veel gered hebben, maar in hun gebrek aan scholing nogal slordig werk hebben geleverd. Bovendien vreesde J.H. zn – waarom? – dat teveel biografische aantekeningen het werk minder leesbaar zouden maken. Was het daarom dat hij Miskotte wel een dogmatisch 'Preludium' liet schrijven, maar geen vakhistoricus aantrok voor de biografie? Het bleef bij een toch nog door Hunningher geschreven 'Levenschets'.

Voor een echte biografische studie heeft – na aanzetten van anderen, met De Vrijer, *Gunning tragicus*, als meest omvattende – Albert de Lange nu dus getekend. Alvorens daarop in te gaan valt nog te vermelden dat in de Bijlagen, 'C. Overige manuscripten' zijn gepubliceerd: 1. Hunninghers aantekeningen van een gesprek met Gunning uit eind maart 1896, (voornaamste thema: de oecumene) en 2. die van A.M. Brouwer betreffende een gesprek uit maart 1902. Hij voerde dit met Gunning in verband met zijn dissertatieonderwerp 'Daniel Chantepie de la Saussaye' (272-279). De opname van deze twee stukken getuigt van de smaak en het inzicht van onze auteur, evenals de erop volgende publicatie van een brief van J.H. Gunning Wzn aan De Vrijer, waarin deze neef correcties voorstelt voor een (nooit verschenen) tweede druk van diens *Gunning tragicus*, immers aan zijn oom gewijd, alles heel vriendelijk, maar vooral zakelijk en precies. Iedere biograaf zou wensen, zo'n brief uit een familiearchief te kunnen benutten. De auteur doet dit dan ook met verve!

Reeds in hoofdstuk 1 toont De Lange zijn meesterschap over de ma-